

Теріологічні та загальнозоологічні конференції в Україні: стислий огляд

Ігор Загороднюк

Національний науково-природничий музей НАН України (Київ, Україна)
e-mail: zoozag@ukr.net; orcid: 0000-0002-0523-133X

ZAGORODNIUK, I. Theriological and general zoological conferences in Ukraine: a brief overview. — Scientific conferences in all their forms (seminars, workshops, congresses, and meetings) have been a feature of every period in the development of zoological research in Ukraine. Five components are observed: (1) conferences of the 19th and early 20th centuries; (2) post-war conferences; (3) conferences of the independence era; (4) the period of theriological schools; (5) the current period of development of conference concepts. Among the conferences examined, the main focus is on those organised with the participation of theriologists or with high proportion of theriological contributions, including museological, hunting, and ecological meetings. Interest in mammals grew significantly during the period when the Ukrainian Theriological Society became active (1982) and the system of theriological workshops was developed (1993–2019), along with the publication of the corresponding collections of papers (1998–2026).

Вступ

Конференційна активність є однією з найважливіших форм взаємодії науковців, обговорення підсумків досліджень, визначення пріоритетів, оцінки обґрунтованості тих чи інших систем даних і закономірностей, обміну даними і планів на обміни матеріалами і співпрацю, поширення ідей і знань. Все те, що не завжди можна з'ясувати, читаючи статті чи книги, бюлетені та листи. І це повною мірою стосується теріологів. Конференційна активність є обов'язковим атрибутом діяльності наукових товариств та академій, для багатьох інституцій брати участь, а тим паче приймати гостей — це завжди великий іміджевий здобуток, який визначає статус і установ, і науковців.

Тут розглянуто дев'ять циклів конференцій, які в першому наближенні відповідають періодизації історії досліджень, викладені у передмові до цього видання [Загороднюк 2026]. Звісно, основну увагу приділено конференціям теріологічного або загальнозоологічного спрямування з високою часткою теріологічних тем. Про теріологічні конференції є чимало в огляді публікацій УТТ, зокрема й з матеріалами конференцій [Загороднюк 2022].

Історії конференційної активності в оглядах розвитку науки приділяється мінімальна увага [напр., Мазурмович 1972], проте в дослідницькій активності і звітах кожної інституції чи колеги завжди є вагома частка конференцій.

1. Конференції 19 і початку 20 ст.

Імперські часи. Це був період прикладної зоології (надто за межами університетів). У книзі «Розвиток зоології на Україні» Б. Мазурмович [1972] згадує давні конференції, як от: «у 1861 р. у Києві на першому з'їзді дослідників природи і вчителів», «у 1861–1862 рр. у Києві відбулися два перших у Росії з'їзди дослідників природи...», «участь у роботі 3-го з'їзду природодослідників, що відбувся у Києві з 20 до 30 серпня 1871 р.». В ті часи значну увагу приділяли ентомологічним об'єктам, через що в ті часи було багато з'їздів (зокрема й в Києві) та інституцій, зокрема ентомологічних бюро і станцій захисту рослин (СТАЗР), на яких незмінно працювали не тільки ентомологи, але й зоологи, що були (стали) теріологами. Саме в цих і подібних інституціях починали свій шлях такі дослідники, як В. Аверін, Б. Вальх, І. Підоплічко, Б. Виноградов, Б. Попов, О. Мигулін. Тому й серед учасників конференцій і в переліках доповідей нерідко були й теріологи і теріологічні матеріали.

Конференції Українського наукового товариства (УНТ). В описах історії УНТ (Українського наукового товариства в Києві) [Онопрієнко & Щербань 2008: 60] є інформація про тогочасні конференції. Зокрема, в умовах важкої політичної ситуації в Університеті св. Володимира відбувся неповноформатний (без делегатів) з'їзд природничників України: «2 серпня 1918 р. в університеті відбулися збори тих, хто прибув ... Пріоритет віддавався організаційним питанням, а також досить актуальним проблемам охорони природи та створення української наукової термінології». Згадує перші конференції й М. Шарлемань в огляді історії фауністичних досліджень [1927]: «1922 рік визначився тим, що в Києві Зоологічна секція УНТ організувала дві конференції»¹. Матвій Щербина [1926] згадує: «про знахідки 1921 р. зачитав я доповідь на 2-й Конференції зоологів м. Києва 24.X.922 р.». Ці матеріали, як зазначає дослідник, (як і інші матеріали цієї конференції) увійшли до випуску 2 «Українського зоологічного журналу» (про журнал див.: [Загороднюк & Пархоменко 2018]), проте більше деталей про ті конференції чи з'їзди не виявлено.

Радянські з'їзди невіського часу². Одним зі стимулів розвитку досліджень були «всесоюзні» з'їзди. Так, М. Шарлемань [1927] згадує, що «1922 року відбувся в Ленінграді перший всесоюзний з'їзд зоологів, анатомів та гистологів». Автору вдалося віднайти це видання, де можна знайти праці таких українських зоологів, як М. Воскобойніков, С. Оболенський, С. Парамонов, Л. Портенко, М. Шарлемань та ін. Саму поїздку на цей з'їзд згадано у спогадах М. Шарлеманя і Ф. Добржанського [див.: Загороднюк 2021].

¹ Факт дещо суперечний, оскільки від початку 1922 р. діяла Ліквідаційна комісія УНТ, і М. Шарлемань був її членом на засіданні 30.01.1922 [Онопрієнко & Щербань 2008: 305]. Можливо, мова має йти про засідання Зоологічної секції УНТ у 1921 р.

² Цей період змінив епоху «воєнного комунізму» і тривав з весни 1921 р. (року, коли було створено ВУАН шляхом ліквідації УНТ) до початку 1930-х років (тобто до часу жорсткого згорання демократичних тенденцій, фабрикацій у справі СВУ та початку сталінських репресій).

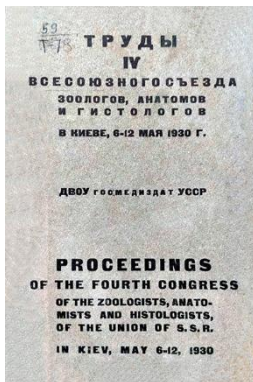
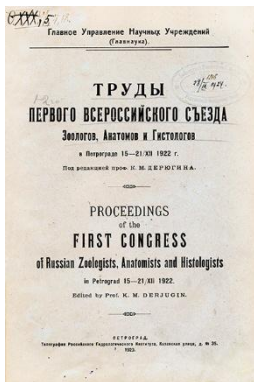

Рис. 1. Титульні сторінки Праць I та IV з'їздів зоологів, анатомів та гістологів у Петрограді (грудень 1922) та в Києві (травень 1930).

Ці з'їзди відіграли недобру роль у розвитку зоології в Україні: на тлі революційних подій 1918–1921 рр. і голоду 1921–1923 рр. столиця імперії вміло переманила до себе тогочасний цвіт, включно з плеядою знаних теріологів, серед яких — Сергій Оболенський, Борис Виноградов, Анатолій Аргиропуло. Протягом 1922–1930 рр. відбулися чотири всесоюзних зоологічних з'їзди, у т.ч. IV з'їзд — у Києві у травні 1930 р. (рис. 1).

2. Період «зрілих» конференцій довоєнного і воєнного часу

Екологічні конференції — одна із найяскравіших сторінок в розвитку екології тварин, що включала кілька зустрічей 1940 (I), 1950 (II), 1954 (III), 1962 (IV), присвячених передусім темі динаміки популяцій і масових розмножень тварин. Центром всіх цих зустрічей став Київський університет. Їх ідея закладена працями команди О. Лебедєва [Іванов *et al.* 1938], а організаторами виступили О. Маркевич та О. Кришталь. Інформацію з історії цих конференцій викладено у відповідному огляді [Коновалова & Серебряков 2019] та в історії теріологічних досліджень у КНУ [Загороднюк 2026b]. По суті це були всесоюзні з'їзди, і на них на належному рівні були представлені праці теріологічного змісту (для прикладу — стаття Володимира Сивкова про взаємини близьких видів ховрахів на стиках їх ареалів [Сивков 1962]).

«Окупаційні» конференції. У часи німецької окупації Києва «місцеві» дослідження набували особливих рис через вимогу окупантів підпорядковувати їх потребам господарства. Конференційну активність описано у монографії О. Корзун [2019: 230–231]. У жовтні 1942 р. (17–23.10) Інститут захисту рослин, створений на базі Зообіну (Київ) провів «Всеукраїнську конференцію за участю українських (40 доповідей) та німецьких (3 доповіді) науковців. Вони окреслили основні засади розвитку науково-дослідної роботи в сільському господарстві та захисту рослин». Піднімалися питання зоогеографічного районування України (С. Парамонов), складу фауни ползахисних лісосмуг (М. Грезе); огляду корисних тварин та їх охорони (М. Шарлемань). «Фактично

українські вчені ... звітували ... про масштаби науково-дослідної роботи у до-воєнний час та окреслювали перспективи подальших досліджень в питанні захисту сільськогосподарських рослин» [Корзун 2019].

2. Повоснні зоологічні конференції

Приклади конференцій та їхніх праць стосуються як всесоюзних наукових спільнот, так і українських, проте в більшості історій всесоюзних форумів України була лише «приймаючою стороною».

Зоогеографія сходу. Одна з найпримітніших зоогеографічних конференцій радянської доби, що відбулася у Львівському університеті, завдяки самій конференції (1–9 червня 1957 р.) та виданим матеріалам [Страутман 1958]. На конференції було 160 учасників та 63 доповіді, у працях конференції — 56 статей, у т.ч. 10, що прямо стосуються теріофауни України³.

Анатомічні конференції. Серед помітних подій, пов'язаних зокрема й із вивченням ссавців, відбулося декілька анатомічних конференцій. Так, 1958 р. (8–14 липня) в Києві відбувся «VI всесоюзний з'їзд анатомів, гістологів, ембріологів», який було проведено в оперному театрі (!), під орудою директора ІЗАН академіка Володимира Касьяненка⁴ (О. Мельник, особ. повід.). Труды видано у двох томах (Л. Ластікова, особ. повід.).

Морфологічні конференції. У червні 1977 р. (з 31 травня до 3 червня) в ІЗАН проведено Перший Всесоюзний семінар із проблем функціональної морфології — «Методи і перспективи вивчення рухів тварин і біомеханіки їхнього опорно-рухового апарату» [Березкин 1977]. Семінар зібрав 80 фахівців, включав 29 доповідей; один цілий день було присвячено творчому звіту Відділу еволюційної морфології ІЗАН (7 доповідей) [ibid.].

Мисливські конференції. Відбулося (принаймні) три тематичні конференції. Перша з них — «Перша наукова конференція з розвитку мисливського господарства УРСР» (Київ, 10–12 червня 1968 р.) — пройшла під егідою Мінлісгоспу та УТМР. Наступна відбулася у 1973 р. в Києві з назвою «Розвиток мисливського господарства Української РСР» [Загороднюк 2024]. Третя мала назву «Охорона, відтворення та раціональне використання ... мисливських ресурсів Української РСР» (Канів, 1977). Конференції були зі збірниками наукових праць; ініціатор перших двох — М. Сафронов, редактор-упорядник збірників праць — Борис Галака. Матеріали першої мають обсяг 284 с. [Галака 1968] і містять важливі матеріали, невиправдано забуті всіма; другий випуск містив 350 с. матеріалів за редакцією Сергія Болденкова [1973]⁵.

³ Серед публікацій — статті І. Пузанова «Про деякі закономірності розподілу систематичних ознак ховраха плямистого» (с. 203–209), В. Самоша «Причини скорочення ареалу бабака в Україні» (235–240), К. Татарінова «Матеріали щодо динаміки ареалів деяких ссавців в Україні» (279–282).

⁴ Володимир Касьяненко (1901–1981) був директором ІЗАН у 1950–1962 рр., академік із 1951 р.

⁵ Прикладом є стаття В. Абеленцева, В. Архипчука та Л. Шевченко «Сучасний стан популяції зайця сірого та методи використання його ресурсів в Україні» (с. 130–132).

Палеотеріологія. У 1981 р. в Києві на базі відділу палеозоології ІЗАН (нині ННПМ) та за участі відомого теріолога І. Громова (ЗІН) відбулася конференція (воркшоп) мікропалеотеріологів теріологічного товариства з оглядом палеонтологічних колекцій та дискусією. Її організатором був В. Топачевський (Л. Рековець, особ. повід.) [Загороднюк 2022]. Ця зустріч стала помітною віхою у процесах розквіту подібних досліджень в Україні.

Конференції Українського відділення ВТТ. Всесоюзне теріологічне товариство АН СРСР у 1982 р. рекомендувало створення республіканських відділень через надвисоку кількість учасників всесоюзних форумів [Рогатко 1982]. Першою конференцією відділення став «розширений пленум УВ ВТТ»⁶ у Черкасах навесні 1984 р. (приймав С. Самарський) [Гаврилюк *et al.* 2015]. Його темою стало «Вивчення теріофауни республіки, її раціональне використання і охорона», і за матеріалами зустрічі впорядковано однойменний збірник [Топачевський 1988] з 18 оглядовими статтями [Загороднюк 2015]. У лютому 1985 р. УВ ВТТ провело на базі ІЗАН V Всесоюзний семінар з питань вивчення кажанів. За його матеріалами впорядковано збірник «Рукокрилі (морфологія, екологія, ехолокація, паразити, охорона)», що містить 50 праць [Топачевський & Ковтун 1988]. Матеріали обох конференцій видано у видавництві «Наукова думка» із зазначенням у надзаголовку УВ ВТТ.

Семінари секції екології УВ ВТО. Секція провела у 1987–1991 рр. велику роботу з організації трьох нарад (промотор О. Михалевич) із залученням фахівців з різних куточків країни та зарубіжжя: «Хом'якові фауни України» (1987), «Динаміка популяції ссавців» (1990), «Структурно-функціональне та видове різноманіття ссавців в екосистемах» (1992). Вони відбулися в Києві, на «біобазі Теремки» ІЗАН (одне з засідань було в республіканській СЕС). Матеріали семінарів впорядковано як препринти ІЗАН (із зазначенням УВ ВТТ): праці першої зустрічі видано серією з 10 брошур (27 статей, 176 с.), матеріали 1990 р. мали обсяг 344 с. (31 стаття), матеріали 1992 р. — шість брошур (15 статей, 312 с.) [Загороднюк 2015]. Цим циклом створено передумову подальших теріошкіл Українського теріологічного товариства.

3. Конференції часів незалежності

Зооценоз. Цикл конференцій Дніпровського університету (кафедра біорізноманіття та екології), з повною назвою «Біорізноманіття та роль тварин в екосистемах». Найперша з них пройшла у 2001 р. і далі вони відбувалися в циклі бієнале, у т.ч. ювілейна (десята) у 2019 р. [Пахомов 2019] і остання з проведених (XIII) у 2025 р. Всі матеріали впорядковані на тематичній вебсторінці (URL). Поширена назва цих конференцій включає слово «зооценоз» і рік, наприклад, «Zoocenosis-2010». У програмах і збірниках праць цих конференцій завжди є частка теріологічних матеріалів.

---

⁶ Винахід В. Топачевського: в умовах обмеження конференцій скликати «розширений пленум».

Зоологічні конференції. Відбулося три загальнозоологічні конференції. Першою стала «Перша Всеукраїнська зоологічна конференція», проведена 2001 р. у Кривому Розі (8–10 листопада) під шаблонною на той час назвою «Зоологічні дослідження в Україні на межі тисячоліть». Конференцію проведено силами кафедри зоології Криворізького педуніверситету (керівник — Є. Євтушенко) [Стригунов 2022]. За її підсумками видано однойменний збірник праць за редакцією М. Сметани [2001], серед учасників була помітна частка теріологів. Друга конференція (знову як «перша») відбулася у Харкові навесні 2017 р. на базі кафедри зоології ХНУ та біостанції в Гайдарах. Ця зустріч мала назву «Фауна України на межі ХХ–ХХІ ст. Нові концепції зоологічних досліджень: Всеукраїнська зоологічна конференція» (12–16 вересня 2017 р.); було видано збірник тез доповідей (не доступний). Третьою стала конференція в Шацькому НПП, як міжнародна, — «Фауна України на межі ХХ–ХХІ ст. Стан і біорізноманіття екосистем природоохоронних територій» (URL). Її проведено силами кафедри зоології ЛНУ 12–15 вересня 2019 р., а її матеріали (URL) видано без редколегії, з приміткою «За достовірність викладених наукових фактів відповідальність несуть автори» [Сідлович 2019].

Ювілейні конференції установ. У 2015 р. Харківський аграрний університет (нині у складі Державного біотехнологічного університету) свою чергову конференцію з нагоди 175-річчя кафедри зоології та ентомології назвав «Фундаментальні та прикладні дослідження в зоології» (21–22 травня 2015 р.). Це та сама кафедра, якою у повоєнні роки тривалий час завідував О. Мигулін, автор монографії «Звірі УРСР» (1938). Матеріали впорядковано окремим збірником [Байдик 2015]. У 2021 р. в ІЗАН відбулася конференція, присвячена 90-річчю заснування інституту, під назвою «Зоологія в сучасному світі: виклики ХХІ століття». Зустріч проходила переважно в online-режимі та тривала три дні (1–3 червня), без впорядкування матеріалів доповідей. Наразі частка локальних конференцій і вебінарів зростає настільки сильно, що відслідковувати їх неможливо, і ювілеями стають надзвичайно різні дати.

Зібрання Українського теріологічного товариства. Протягом 2000–2011 років відбулося близько 10 тематичних семінарів УТТ, історію яких викладено у кількох працях [Загороднюк 2022 та ін.]. Всі вони мали робочу назву «міжшкільні семінари» (між щорічними Теріологічними школами) і були присвячені переважно кажанам і хижим. Перший з них проведено як III Міжнародну конференцію циклу «Кажани Карпат» восени 2000 р. у Рахові на базі Карпатського біосферного заповідника (організатор від заповідника — Василь Покинськевича). Праці видано як випуск бюлетеню *Novitates Theriologicae* під назвою «Кажани Карпатського регіону» [Загороднюк 2003].

У квітні 2002 р. в Києві з нагоди 20-річчя створення Українського відділення ВТТ проведено «День теріолога». Ця акція мала три складові — конференцію в Інституті зоології НАН України (організатор І. Загороднюк), дискусійний клуб в «юнатці» Київського зоопарку (організатор В. Тищенко), збір-

ник наукових праць (організатор О. Головачов). Збірник видано у випуску 38 біологічної серії Вісника Львівського національного університету (2004); він містить 14 статей теріологічного спрямування (URL).

Надалі такі конференції стали регулярними, серед них — «Детекторний семінар» (Ядути, 2001), «Великі хижі України» (Селезівка, 2001–2007), «Кажани і сказ» (Київ, 2009), «Мисливська фауна на природно-заповідних територіях: загрози і перспективи» (Київ, Отрохи, 2011) та ін.

Музеологічні конференції. В Луганському університеті протягом 2012–2013 рр. за ініціативою автора та колег з лабораторії «Корсак» проведено цикл щорічних конференцій «День зоологічного музею», за матеріалами яких впорядковано збірник праць «Зоологічні колекції та музеї» [Загороднюк 2014]. Суто теріологічних праць там мало, проте є важливі огляди колекцій різних музеїв. Конференції циклу «Природнича музеологія», ініційовані колегами з ДПМ (промотор Юрій Чернобай) стали ключовим форумом музейників (передусім зоологів) на весь час існування циклу протягом 2009–2019 рр. Загалом відбулося п'ять конференцій і впорядковано п'ять збірників праць, останній — з матеріалами V конференції (ННПМ, 2019 р.), під назвою «Природничі музеї в Україні» [Загороднюк 2019]. Здобутки і підсумки цього циклу викладено в окремій статті «Природнича музеологія в Україні: 10 років діяльності у форматі мережі та наукових конференцій» [Загороднюк *et al.* 2021].

4. Період теріологічних шкіл (1993–2019)

Теріошкола як мережа. Історія теріошкіл викладена в низці спеціальних публікацій [напр., Загороднюк 2022]. Фактично теріошкола як секція УТТ існувала в трьох іпостасях — інформаційний вебсайт, мережа фахівців і щорічне зібрання. Окрім того, школою видавалися і видаються Теріологічний бюлетень під назвою *Novitates Theriologicae* (18 вип.) та Праці Теріологічної школи, з 2018 р. як *Theriologia Ukrainica* (30 вип.). Все це мережева активність з основною щорічною подією (до ковіду і великої війни) у форматі тижневого семінару в одній із заповідних установ або біостанцій.

Теріошкола по суті стала головною формою активності теріологічного товариства через затухання роботи інших його секцій та через охоплення темами щорічних шкіл всіх інших актуальних напрямів, включно з мисливською фауною, діагностикою, мінливістю тощо. Огляд шкіл та їхніх звітів узагальнено в окремій праці [Загороднюк & Очеретна 2019]. Школа активно діяла до 2019 р., наразі її активність зміщена у підготовку згаданих видань, які завдяки регулярній оперативній викладці на сайті нових випусків стали основним майданчиком обміну інформацією та ідеями.

Нетовариські семінари. У травні 2014 р. ГО «Харківське теріологічне товариство» провело конференцію під назвою «Млекопитающие Украины и сопредельных стран» [Токарский *et al.* 2014], аналогічну російським конференціям циклу «Млекопитающие России и сопредельных стран», з виразним домінуванням російськомовних праць (27 із 35) і вступною статтею від Російського університету дружби народів, без жодних узгоджень з УТТ. Подібним заходом стала конференція Київського зоопарку 2019 р., проведена без узгоджень з УТТ і по суті конфронтаційно, під назвою «Национальный [sic!] атлас ссавців України», яка очікувано нічим не завершилася.

5. Сучасний період розвитку (девальвації) ідей

Тепер конференцій більше, ніж здатна «освоїти» наукова спільнота, і відслідкувати їх неможливо, як і оцінити якість. Часто це лише локальні іміджеві проекти задля демонстрації активності, без належної уваги до змістовної частини. Тепер такого, як це було на зоогеографічній конференції у Львові (1958) чи зоологічній у Кривому Розі (2000) або наших теріошколах (1993–2019 рр.), на яких кожна подія відповідно до програми є значимою, немає.

Понад те, набули поширення імітаційні конференції з «заочною участю», із виданням збірників тез невіголошених доповідей «у авторській редакції». Це стало поширеним явищем, і таким колеги звітуються і проходять атестації. З'явилися й послуги з організації віртуальних конференцій, з DOI для всього тому і позначками, що це міжнародні, під егідою британських, литовських або ще якихось асоціацій (які на дивно ведуть сайти українською). Така практика має бути відкинута, вона неприйнятна, але реально існує.

Війна трохи послабила пристрасті організаторів, але це не зникло, а перейшло у модус безкінечних веб-конференцій та вебінарів. Пояснення на поверхні — це іміджеві проекти, на яких наполягають різнорангові начальники та атестаційні протоколи, і це часто імітація діяльності, яка прикриває відсутність реальних здобутків. Історія цілком повторює період безкінечних «всесоюзних» конференцій, коли потреби контролю наукових спільнот, уніфікації всього (включаючи мову) і можливості тиражування «сірої літератури» визначили особливість радянської науки 1970–1990-х років.

Як протидія такому макулатурно-видавничому буму наукові товариства все частіше прагнуть видавати повноцінні праці, з обов'язковою редактурою та вимогами подавати не тези, а рукописи статейного жанру, з резюме і бібліографією, ілюстраціями, з присвоєнням DOI. І жодних «публікацій в авторській редакції» та інших ознак «сірої літератури». І тут Українське теріологічне товариство тримає марку. Понад те, всі видання йдуть у серії (зокрема й цей випуск *Novitates Theriologicae*) з відповідною реєстрацією (ISSN).

Що ж до змісту конференцій, то серед семи напрямів (стратегій) подальшого розвитку діяльності товариства відмічено й конференційний: «зміщення конференційної активності у бік тематичних методичних семінарів і форму-

вання аналітичних груп (за зразком вже існуючих робочих груп Теріошколи)» [Загороднюк 2022]. У цьому сенсі проведення тематичних зустрічей і впорядкування збірників їхніх праць є ключовим напрямком розвитку.

Подяка

Дякую колегам за уточнення деталей щодо конференцій та публікацій, зокрема Л. Ластівковій (ІЗАН), О. Мельнику (НУБіП), Л. Рековцю (Природничий університет Вроцлава), В. Стригунову (Криворізький ДПУ), І. Шидловському (Львівський НУ). Подяка О. Євтушенку за вичитку тексту та З. Баркасі за правки резюме англійською.

Література

- Байдик, М. О. 2015. *Фундаментальні та прикладні дослідження в зоології*. Матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 175-річчю кафедри зоології та ентомології. Харківський національний аграрний університет, Харків, 1–112. [URL](#)
- Березкин, А. Г. 1977. Всесоюзный семинар по проблемам функциональной морфологии. *Вестник зоологии*, № 5: 93. [URL](#)
- Болденков, С. В. (ред.). 1973. *Развитие охотничьего хозяйства Украинской ССР* (Материалы второй конференции). Министерство лесного хозяйства УССР, Киев, 1–350.
- Гаврилюк, М. Н., І. С. Митяй, В. І. Стригунов. 2015. Самарський Сергій Левкович (1915–1998) — до сторіччя від дня народження. *Вісник Черкаського університету. Серія Біологічні науки*, **19**: 3–8.
- Галака, Б. А. (ред.). 1968. *Первая научная конференция по развитию охотничьего хозяйства Украинской ССР. Тезисы докладов (Киев, 10–12 июня 1968 г.)*. Минлесхоз УССР [и др.], Киев, 1–284.
- Загороднюк, І. (ред.). 2003. *Кажани Карпатського регіону: збірник наукових праць*. Українське теріологічне товариство НАН України, Київ, Рахів, Краків, 1–96. (Серія: *Novitates Theriologicae*, Pars 3). [URL](#)
- Загороднюк, І. (ред.). 2014. *Зоологічні колекції та музеї : збірник наукових праць*. ННПМ НАН України, Академперіодика, Київ, 1–156. ISBN 978-966-02-7388-7 [URL](#)
- Загороднюк, І. 2015. Видання Українського теріологічного товариства та розвиток часопису Праці Теріологічної школи. *Праці Теріологічної Школи*, **13**: 114–142. [CrossRef](#)
- Загороднюк, І. (ред.). 2019. *Природнича музеологія. Випуск 5* (Природничі музеї в Україні: становлення та перспективи розвитку). ННПМ НАН України, Київ, 1–324. ISBN 978-966-02-8999-4
- Загороднюк, І., К. Очеретна. 2019. Теріологічні школи та публікації про них. *Theriologia Ukrainica*, **18**: 166–168. [URL](#)
- Загороднюк, І. 2021. Феномен Феодосія Добрянського: до 100-річчя зачину його наукових досліджень у Києві (1921–1924). *Вісник НАН України*, (2): 49–68. [CrossRef](#)
- Загороднюк, І., Король, Е., Очеретна, К. 2021. Природничі музеологія в Україні: 10 років діяльності у форматі мережі та наукових конференцій. *Geo&Bio*, **21**: 3–12. [CrossRef](#)
- Загороднюк, І. 2022. 50 років Українського теріологічного товариства: ключові віхи. *Theriologia Ukrainica*, **23**: 136–156. [CrossRef](#)
- Загороднюк, І. 2024. Мисливствознавство та мисливські лабораторії в Україні за 100 років: трансформації ідей та інституцій. *Theriologia Ukrainica*, **27**: 146–169. [CrossRef](#)
- Загороднюк, І. 2026а. Теріологія минулого й майбутнього в Україні: центри, школи, хронології (від упорядника). *Novitates Theriologicae*, **18**: 4–10. [CrossRef](#)
- Загороднюк, І. 2026б. Теріологічні дослідження в Київському університеті (1933–2025): кафедра, музей, заповідник. *Novitates Theriologicae*, **18**: 54–70. [CrossRef](#)
- Іванов, С. П., М. М. Левіт, Є. М. Ємчук. 1938. *Масові розмноження тварин і теорії градацій*. Вид-во АН УРСР, Київ, 1–252.

- Коновалова, Я. П., В. В. Серебряков. 2019. Перші екологічні конференції України. *В кн.: Сучасний рух науки. Тези доповідей VII конференції*. Дніпро, 813–818. URL
- Корзун, О. В. 2019. *Сільськогосподарська дослідна справа в Україні в роки Другої світової війни (1939–1945)*. Ін-т історії аграрної науки, освіти та техніки НААН. ТОВ «Твори», Вінниця, 1–440. (Серія «Аграрна наука України в особах, документах, бібліографії»; Кн. 113).
- Мазурович, Б. М. 1972. *Розвиток зоології на Україні*. Вид-во Київського університету, Київ, 1–230.
- Онопрієнко, В. Л., Т. О. Щербань. 2008. *Джерела з історії Українського наукового товариства в Києві*. ДП «Інформ-аналіт. агентство», Київ, 1–352.
- Пахомов, О. С. (відп. ред.). 2019. *Біорізноманіття та роль тварин в екосистемах: Матеріали X Міжнародної наукової конференції*. Ліра, Дніпро, 1–66. URL
- Рогатко, И. В. 1982. Об организации Украинского отделения Всесоюзного териологического общества. *Вестник зоологии*, № 4: 85. URL
- Сідлович, Л. (ред.). 2019. *Фауна України на межі XX–XXI ст. Стан і біорізноманіття екосистем природоохоронних територій*. Матеріали міжнародної зоологічної конференції. Сполом, Львів, 1–200. ISBN 978-966-919-528-9 URL
- Сивков, В. В. 1962. Некоторые эколого-физиологические особенности крапчатого и малого сусликов на границе их ареалов в Харьковской обл. *В кн.: Крышталь, А. Ф. (ред.). Вопросы экологии (Материалы экол. конференции, Киев). Выпуск 6*. Высшая школа, Москва, 137–138.
- Сметана, М. Г. (ред.). *Зоологічні дослідження в Україні на межі тисячоліть: Матеріали Всеукраїнської зоологічної конференції*. І.В.І., Кривий Ріг, 1–196. ISBN 966-7682-10-2
- Страутман, Ф. И. [et al.] (ред.). 1958. *Проблемы зоогеографии суши* (Материалы совещания, состоявшегося во Львове 1–9 июня 1957 г.). Изд-во Львовского ун-та, Львов, 1–359.
- Стригунов, В. 2022. Євтушенко Єлизавета Христіанівна — дослідниця териофауни Криворіжжя і прилеглих територій. *Novitates Theriologicae*, **15**: 51–53.
- Токарский В. А., А. М. Волох, С. В. Межжерин, [и др.] (ред.). 2014. *Млекопитающие Украины и соседних стран. Прошлое, современное, будущее: Тезисы докладов*. Харьковскій національний університет; Двуречанський НПП, Харьков, 1–64.
- Топачевский, В. А. (ред.). 1988. *Изученность териофауны Украины, ее рациональное использование и охрана: Сборник научных трудов*. АН УССР, Ин-т зоологии; Украинское отделение Всесоюзного териологического общества. Наукова думка, Киев, 1–140. ISBN 5-12-000320-6
- Топачевский, В. А., М. Ф. Ковтун (ред.). 1988. *Рукокрылые (морфология, экология, эколокация, паразиты, охрана): Сборник научн. трудов*. Наукова думка, Киев, 1–183. ISBN 5-12-000324-9
- Шарлемань, М. 1927. Короткий огляд фавністичних дослідів на Україні за останні 10 років. *Вісник природознавства*, № 5–6: 291–294. URL
- Щербина, М. 1926. Орнітологічні замітки. *Труди фізично-Математичного відділу ВУАН*, **4** (2): 97–108 [115–126].

Резюме

ЗАГОРОДНЮК, І. Теріологічні та загальнозоологічні конференції в Україні: стислий огляд. — Наукові конференції в усіх їх проявах (семінари, школи, з'їзди, наради) характерні для всіх періодів розвитку зоологічних досліджень в Україні. Розглянуто 5 складових: (1) конференції 19 і початку 20 століть; (2) повоенні конференції; (3) конференції часів незалежності; (4) період теріологічних шкіл; (5) сучасний період розвитку конференційних ідей. Серед розглянутих конференцій основну увагу приділено тим, що організовувалися за участі теріологів або мали закономірно високу частку теріологічних праць, серед них музеологічні, мисливські, екологічні зібрання. Увага до савнів значно зросла в період активної діяльності Українського теріологічного товариства (1982) та розвитку системи Теріологічних шкіл-семінарів (1993–2019) і відповідних збірників праць (1998–2026).